

«Як жыць – дык жыць для Беларусі»: да юбілею І. Шамякіна

Т. А. Кавальчук,
загадчык бібліятэкі гімназіі №2 г. Ваўкавыска

Праблемы развіцця сучаснай беларускай літаратуры былі пастаяннай мэтай і працай пісьменніка Івана Шамякіна. Ён клапаціўся пра павышэнне прафесійнага ўзроўню беларускай літаратуры і шчыра верыў, што маладыя пісьменнікі падымуць мастацкае майстэрства на новую вышыню. Іван Шамякін меў трывалую сувязь з народам, паўсядзённую зацікаўленасць справамі розных людзей, дзякуючы гэтаму былі напісаны найлепшыя творы вядомага пісьменніка.

30 студзеня споўнілася 95 гадоў з дня нараджэння народнага пісьменніка Беларусі Івана Шамякіна, гэтая дата – повад зазірнуць у скарбніцу нашай нацыянальнай культуры, дакрануцца да лепшых яе твораў. Сёння мы з вамі перагартваем біяграфічныя і творчыя старонкі гэтага знакамітага пісьменніка. Паглядзім прэзентацыю пра яго асноўныя факты з жыцця і пра яго цудоўныя кнігі.

Мэты: пазнаёміць вучняў з асноўнымі фактамі жыцця беларускага пісьменніка Івана Шамякіна; выхоўваць любоў і павагу да літаратурнай спадчыны пісьменніка.

Падрыхтоўка: Вучні загадзя знаёмяцца з заданнямі, якія знаходзяцца ў бібліятэцы. Некалькі дзён у бібліятэцы арганізаваны адкрыты агляд кніг Івана Шамякіна. Настаўнікі беларускай літаратуры ў класах аб'яўляюць аб мерапрыемстве.

Афармленне: партрэт пісьменніка Івана Шамякіна, кніжная выстава “Вядомы ты ва ўсім свеце”, плакат з цытатамі: “Жыць жыццём народа, яго зацікаўленнямі – адзін з найважнейшых эстэтычных прынцыпаў творчасці Івана Шамякіна” (Т.Бельская); “У народнага пісьменніка Беларусі Івана Шамякіна слава аднаго з самых папулярных сучасных раманістаў” (В.Каваленка).

Бібліятэкар: Жыццё Івана Шамякіна гэта сапраўдны подзвіг творца. Імя народнага пісьменніка Беларусі вядома далёка за межамі сваёй краіны. Іван Шамякін – гэта пісьменнік, які ўзбагаціў родную літаратуру цудоўнымі творамі, унёс неацэнны ўклад у развіццё нацыянальнай культуры. Яго творы перакладзены больш чым на 30 моў свету. За вялікі ўклад у развіццё беларускай літаратуры І. Шамякіну нададзена званне народнага пісьменніка Беларусі. Адзін з нямногіх быў узнагароджаны Сталінскай прэміяй (пазней яе назвалі Дзяржаўнай прэміяй СССР). Іван Шамякін – гэта летапісец свайго часу. Творы

Івана Шамякіна прасякнуты павагай да чалавека, каханнем і любоўю, яны быццам дыхаюць дабрынёй. А цяпер праверым, як вы працавалі цэлую нядзелю. *(Вучні глядзяць прэзентацыю пра жыццёвы і творчы шлях Івана Шамякіна)*

2-е заданне: “Урываак паслухай і адгадай”

1. “А потым ён убачыў вочы маці, яе твар, родны, ласкавы. Радасць у яе вачах, што лілася праз слёзы, дабрата ва ўсмешцы затапілі яго гарачай хваляй невядомай дагэтуль пяшчоты да маці, удзячнасці ёй. Гэта яна, маці, ратавала яго. Яна першая з’явілася, калі ён апынуўся ў бядзе”

(“Сэрца на ладоні”)

2. “Ён падышоў, намерваючыся пацалаваць у лоб, але нхіліўся і пацалаваў рукі, якія столькі разоў хацеў пацалаваць пры жыцці маці і ні разу не адважыўся. Убачыў, што на белай падушчы вакол галавы нябошчыцы пасыпаны зерне жыта. Менавіта жыта гэтае, якое маці сеяла і жала столькі год, не, не жыта – успамін пра тое, як сеялі яго, – неяк асабліва крануў і расчуліў. І ён заплакаў. І не саромеўся сваіх слёз. І быў удзячны ўсім, хто плакаў разам з ім”

(“Атланты і карыятыды”)

3. “Але менавіта таму, што я знаю многа, я не веру ў блізкую смерць. Так што дарэмна высяляльнікі ўсіх рангаў называюць нас самазабойцамі. Не, мы не самазабойцамы! Мы тыя, хто лагічна працягвае сваё жыццё пад тым жа напружаннем, пад якім яно было бадай увесь час, у той жа “зоне”. Я напісаў у “мёртвай зоне”, і выкрасліў слова мёртвай. Не яна не мёртвая, гэтая зона. Але яна – зона”

(“Зона павышанай радыяцыі”)

4. “- Татунь! Ты? Цалую цябе. Добры вечар. У вас ужо ноч. Што ты знямеў? Падай голас! Гэта я. Я! Твая Рыначка-крывіначка. Ды адзавіся ты!

- Ты-ы? – язык – як распух.

- Я! Я! Не прывід! Не палохайся. Слухай, ойча мой дарагі. Я тут села на мель. Моцна села. Пяцьдзсят тысяч тваіх... скупенда ты, бацька, мы прахукалі за месяц. Што тут пяцьдзсят тысяч! Тут Пяцідзсяці мільёнаў мала. Авантурыст мой міжнародны... ніякі ён не Гольбах... аб’явіўся філосаф-матэрыяліст!... кінуў мяне... без грошай, добра, што пашпарт не прыхапіў. Бандзюга. Уцёк з багатай амерыканкай...”

(“Крывіначка”)

5. “Вяскоўцы любілі сваю фельчарыцу. І яна аддавала ім не толькі свае веды, вопыт, цеплыню сэрца – да хворага ў дальнюю вёску магла пайсці ў любы час, у любое надвор’е”.

(“Слаўся, Марыя!”)

6. “А таму Люба сваёй хітрай ласкавасцю закранула адну з тых тоненькіх струн душы, якую вельмі нялёгка знайсці, але, знайшоўшы, даволі лёгка зайграць на ёй. Свядома яна гэта рабіла ці несвядома – хто ведае. Магчыма, што яна ў свае дзевятнаццаць год мела ўжо нейкі вопыт, як прывабіць хлопца”

(“Трывожнае шчасце”)

7. “Семь гадоў ён капіў гнеў на правасуддзе тае ўлады, якая невіноўнага асудзіла на смерць... Як лёгка чалавека можна прыхлопнуць. Як муху.”

(“Завіхрэнне”)

8. “Ліза крута павярнулася, села на ўсходцы, запусціла пальцы ў косы, разбурыла куксу, валасы пасыпаліся на плечы, на твар.

Уладзімір Паўлавіч скалануўся. Не, не фарс гэта – трагедыя: у жанчыны страшныя вочы, непрытомныя, несвядомыя. Такіх вачэй ён не бачыў. Бачыў страх. Але гэта не страх ці не проста страх, тут такое пачуццё, якому, напэўна, няма вызначэння і ў псіхіятраў. А самае дзіўнае, што людзі, якія былі моцныя ў рабоце, у бядзе паказваюць сябе слабымі.

-Не магу я жыць без яе! Не хачу! Спалю! Лепш спалю! – закрычала Ліза. - Мне лягчэй будзе...

-Запалкі даць? – але тут жа сцяміў што не да месца тут яго іронія, так гаварыць можна было з Шубай, і ўзлаваўся і ўжо не толькі на Лізу – на сябе, на Пустахода, на ўвесь свет, сарваўся на крык: – Дурніца! Спаліць яна! Праз тыдзень – два вернешся...Ты думаеш, жыццё канчаецца? Дэактывацыю правядзем – будзем жыць! Але самае страшнае было у тым, што Уладзімір Паўлавіч не верыў у свае перакананні, мазгі, што дзяцел дрэва, дзяўбло кароткае слова “Навечна”.

(“Злая зорка”)

8. “Ішоў другі месяц, як пачалося жыццё ў няволі. Было яно трывожнае, напоўненае чаканнем чагосьці жудаснага. Людзі былі аглушаны гэтым раптоўным няшчасцем і хадзілі, як прыгавораныя да смерці, – маўклівыя, панурныя. Праўда страшных падзей у вёсцы не здарылася. Фронт аддаліўся, не крануўшы сваім агнявым подыхам вёску. Немцы наведаліся два-тры разы, паставілі старасту, забралі многа качак, курэй, некалькі кароў і загадалі сабраць з калгаснага поля ўраджай і ссыпаць у калгасны свіран”

(“Глыбокая плынь”)

9. “Пра такую вячэру звычайна кажуць: стол царскі. Не, той стол нельга было назваць царскім – так хораша, з выдумкай паклапаціліся, каб ён быў сялянскі, беларускі. Былі, безумоўна далікатэсы – ікра, крабы. Але кідаліся ў вочы, распальвалі апетыт белыя грыбкі, адзін у адзін, маленькія, цвёрдыя, блішчалі бурштынавай маслянiстасцю; салёныя рыжыкі проста гарэлі ў салатніцах, адборныя гурочки, здавалася, самі прасіліся ў рот; пасярод стала з вялізнай глінянай міскі дыхала пахучая парай бялюткая рассыпчатая бульба, а потым на патэльні яшчэ сквірчала крывянка...”

(“Снежныя зімы”)

10. “Фашысты не хавалі лагеры ваеннапалонных, знарок, каб настрашыць, выстаўлялі іх на відных месцах, побач з дарогамі, чыгункамі; гулаг у Драздах быў заснаваны ў першыя ж дні акупацыі, за нейкія два кіламетры ад горада, побач з вёскай Дразды – на другім, левым беразе Свіслачы...”

(“Гандлярка і паэт”)

3-е заданне: “Разважанне над творам “Атланты і карыятыды”

1. Якую пасаду займаў галоўны герой рамана Карнач?

(Ён быў галоўным архітэктарам горада)

2. Па якой прычыне на бюро гаркома, дзе была разгледжана асабістая справа архітэктара Карнача, яго ніхто не падтрымаў?

(Многім не падабалася няўстрымлівасць натуры галоўнага архітэктара, яго няўступчывасць, баявітасць)

3. Што можна лічыць першым боем архітэктара Карнача з мяшчанствам?

(Разрыў з жонкай, для якой рэчы і моднае адзенне было галоўным у жыцці)

4. Што не спадабалася архітэктару Карначу ў вобліку дачкі Віялеты, якая сустрэлася з ім у рэстаране, каб пазнаёміць з сваім жаніхом?

(Яна была модна разадзетая і строіла з сябе каралеўну, і гэтым была падобная да сваёй маці)

5. Не знайшоўшы ніякай справы для сябе, чым займаецца Даша ў сям'і?

(Яна ўсю сваю энергію траціць на самасцвярджэнне)

6. Што не падабалася архітэктару Карначу ў характары сваёй жонкі?

(Яна была эгаістычнай, чалавекам мізэрнай унутранай культуры, не хацела працаваць, а задавальнялася становішчам проста прыгожай жанчыны)

7. Ці ганарыцца Даша працай свайго мужа архітэктара Карнача?

(Не, яна ненавідзіць яго працу і яго творчасць, стараецца абразліва гаварыць пра яе, яна здольна толькі загубіць яго як чалавека і як архітэктара з творчымі магчымасцямі)

8. Ці перажываў архітэктар Карнач з-за таго, што яго сям'я распадаецца?

(Так, гэта і паслужыла пачаткам усіх яго бед, непаладкі ў сям'і наладжылі адмоўны адбітак на яго творчую працу)

9. Па якой прычыне пасля канферэнцыі з архітэктарам Карначом ніхто не захацеў размаўляць?

(Ён выступіў на канферэнцыі з самаадводам)

10. Па якой прычыне яго не разумелі нават яго сябры?

(Даша напісала ліст са скаргай на мужа у высокую партыйную інстанцыю, дзе вінаваціла яго ў амаральнасці)

11. За што на архітэктара Карнача накінуліся не толькі яго калегі, але і ўсе яго непрыяцелі?

(Таму што яны зайздросцілі яго таленту і скарысталі момант, каб расправіцца з ім і прынізіць яго, звольніўшы з пасады галоўнага архітэктара горада)

12. Хто выступіў супраць вызвалення з пасады архітэктара Карнача і папрасіў яго вярнуцца на ранейшую пасаду, таму што ведаў што толькі ён можа справіцца з такой цяжкай працай?

(Першы сакратар абкома Сасноўскі, ён быў кіраўніком, які разумеў людзей)

13. Што праўдзіва і шырока паказана ў рамане?

(Жыццё савецкіх і партыйных устаноў на сучасным этапе)

14. Ці можна назваць гэты твор актуальным, і чым вам спадабаўся галоўны герой архітэктар Карнач?

(Так, архітэктар Карнач нясе людзям прыгажосць і ахоўвае ў жыцці сумленнасць, праўду, справядлівасць)

Бібліятэкар: Кожны твор Івана Шамякіна вельмі рэалістычны, нібы падгледжаны ў жыцці, з сучаснымі інтрыгамі, канфліктамі, праблемамі, не адпускае чатача пакуль не перагарнеш апошняю старонку. Творы Івана Шамякіна абуджаюць у сэрцах ўсіх чытачоў добрыя пачуцці і ўчынкі. *(Бібліятэкар праводзіць міні-экскурсію па выставе, найбольш актыўныя ўдзельнікі ўзнагароджваюцца падарункамі)*